Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010, ECLI:CZ:NS:2013:31.CDO.3043.2010.1

Číslo: 73/2013

Právní věta:

Smlouva o postoupení pohledávky, jejíž podstatou je změna závazku v osobě věřitele, je upravena obecnými ustanoveními občanského zákoníku pro závazkové vztahy, a jelikož § 261 odst. 6 obch. zák., ve znění do 31. 12. 2000, odkazuje na pojmenované smlouvy upravené jako smluvní typ v občanském zákoníku, nejde při postoupení pohledávky mezi podnikateli týkající se jejich podnikatelské činnosti o takovou (pojmenovanou) smlouvu.

Po zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. Ústavním soudem se při rozhodování o náhradě nákladů řízení odměna za zastupování advokátem určí podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.05.2013

Spisová značka: 31 Cdo 3043/2010

Číslo rozhodnutí: 73

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Postoupení pohledávky, Změna závazku

Předpisy: § 261 odst. 6 obch. zák.
§ 524 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d Brno-venkov rozsudkem ze dne 9. 10. 2007 zamítl žalobu, aby soud uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 1 750 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 15 % ročně z částky 1 750 000 Kč za období od 12. 10. 1999 do zaplacení (výrok I.), žalobci uložil povinnost zaplatit žalovanému náklady řízení ve výši 204 024,90 Kč (výrok II.) a dále zaplatit náklady státu ve výši 4087 Kč (výrok III.)

Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění, že mezi společností CHM, s. r. o., jako postupníkem, a společností SE, s. r. o. (právním předchůdcem žalované), jako postupitelem, byla platně uzavřena smlouva o postoupení pohledávek ze dne 17. 4. 1998 za dlužníkem SL, a. s., v částce

postoupených pohledávek 9 101 992 Kč, specifikovaných v příloze smlouvy, a to za cenu ve výši 7 500 000 Kč, přičemž ve smlouvě nebyla sjednána doba plnění. Výkladem podle § 266 obch. zák. soud dovodil z textu smlouvy a výpovědí slyšených svědků, že v článcích smlouvy pojednávajících o účinnosti vyjádřily smluvní strany pouze svou vůli vázat okamžik převodu práva majitele k postupovaným pohledávkám na okamžik zaplacení dohodnuté ceny a nikoli odlišit právní účinky celé smlouvy.

Podle soudu prvního stupně spornou mezi účastníky byla skutečnost, zda od smlouvy o postoupení pohledávek bylo ze strany žalobce, resp. jeho právního předchůdce platně odstoupeno, když žalobce tvrdil, že mezi smluvními stranami nebyl sjednán termín plnění a postupník nebyl vyzván k úhradě úplaty za postoupení a nebyla mu poskytnuta dostatečná lhůta k zaplacení úplaty, což má za následek neplatnost odstoupení. Soud prvního stupně byl v tomto ohledu při právním posouzení podle § 226 odst. 1 o. s. ř. vázán právním názorem odvolacího soudu. Platnost odstoupení od smlouvy soud posuzoval s odkazem na § 261 odst. 6 obch. zák., protože smlouva byla uzavřena mezi podnikateli.

Soud prvního stupně dovodil, že se provedenými důkazy žalované nepodařilo prokázat, že mezi účastníky byl sjednán termín plnění, byť ústně, ani prokázat, že by společnost CHM, s. r. o., vyzvala podle § 340 odst. 2 obch. zák. k plnění, tj. zaplacení částky 7 500 000 Kč. Nebyla-li tedy společnost CHM, s. r. o., jako dlužník ze strany právního předchůdce žalované jako věřitele vyzvána k plnění, nemohla se dostat do prodlení ve smyslu § 365 obch. zák. a právní předchůdce pak nebyl oprávněn z důvodu prodlení od smlouvy odstoupit, přičemž je lhostejné, zda by takové prodlení znamenalo podstatné či nepodstatné porušení smluvní povinnosti (§ 345 a § 347 obch. zák.). Odstoupení od smlouvy ze dne 6. 5. 1998 je proto třeba považovat za neplatné a smluvní strany byly uzavřenou smlouvou o postoupení pohledávek i nadále vázány.

Soud prvního stupně dále dovodil, že následné postoupení předmětných pohledávek smlouvou ze dne 3. 9. 1998 právním předchůdcem žalované, který byl nadále jejich majitelem, společnosti KT, s. r. o., mělo za následek vznik nemožnosti plnění smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 17. 4. 1998 a proto v něm lze spatřovat jednání, které zakládá odpovědnost žalované za případný vznik škody (§ 353 obch. zák.). Z předcházející smlouvy o obstarání pohledávek uzavřené dne 1. 4. 1998 mezi žalobcem a společností CHM, s. r. o., bylo prokázáno, že se žalobce zavázal zaplatit této společnosti odměnu ve výši 1 750 000 Kč za obstarání pohledávek od společnosti SE, s. r. o., když splatnost odměny byla stanovena na okamžik nabytí vlastnického práva společností CHM, s. r. o., k předmětným pohledávkám za společností SL, a. s. Vzhledem k tomu je možno považovat částku 1 750 000 Kč za škodu ve formě ušlého zisku, která společnosti CHM, s. r. o., vznikla z důvodu porušení smluvní povinnosti ze strany právního předchůdce žalované, vedoucího k nemožnosti plnění.

Soud prvního stupně uzavřel, že v daném případě byly splněny předpoklady odpovědnosti za škodu podle § 373 obch. zák., avšak v § 379 obch. zák. je omezen rozsah škody na škodu předvídatelnou. V tomto případě spočívá škoda v ušlé odměně společnosti CHM, s. r. o., za to, že získá od právního předchůdce žalované konkrétně určené pohledávky vůči společnosti SL, a. s., a to za účelem jejich následného prodeje třetí osobě určené žalobcem. Existence smlouvy o obstarání pohledávek z 1. 4. 1998 však nebyla dle tvrzení samotného žalobce právnímu předchůdci žalované známa a ten tudíž nevěděl, z jakého důvodu chce společnost CHM, s. r. o., postupované pohledávky nabýt. Podle názoru soudu škodu v žalobě uplatněnou nelze s ohledem na skutečnosti a znalosti, jež žalovaná, resp. její právní předchůdce měl či znal, resp. mohl mít či znát v době uzavírání smlouvy o postoupení pohledávek, považovat za škodu předvídatelnou.

Z uvedených důvodů soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobní požadavek na zaplacení částky 1 750 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 1 % ročně není důvodný, a proto žalobu v celém rozsahu

zamítl.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Brně rozhodl rozsudkem ze dne 19. 2. 2010, že rozsudek soudu prvního stupně se v I. a III. výroku potvrzuje (výrok I.), rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku II. mění tak, že žalobce je povinen nahradit žalovanému náklady řízení před soudem prvního stupně ve výši 192 039,84 Kč (výrok II.) a že žalobce je povinen nahradit žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 87 480 Kč (výrok III.).

Odvolací soud přezkoumal napadené rozhodnutí a řízení mu předcházející a dospěl k závěru, že odvolání je částečně důvodné, avšak toliko do výroku o náhradě nákladů řízení.

Odvolací soud zopakoval část významných listinných důkazů a dovodil shodně se soudem prvního stupně, že smlouva o postoupení pohledávek ze dne 17. 4. 1998 je platná a zdůraznil, že podle dohody mělo vlastnictví postupovaných pohledávek přejít až zaplacením smluvené částky, ale k převodu nikdy nedošlo, neboť společnost CHM, s. r. o., za jejich postoupení právnímu předchůdci žalované nikdy nezaplatila. Odvolací soud nesouhlasil s názorem soudu prvního stupně, že mezi účastníky nedošlo k ústní dohodě o době splatnosti, protože z korespondence a ze svědecké výpovědi S. Z. vyplývá, že bylo sjednáno datum splatnosti 30. 4. 1998. Proto již nebyla společnost SE, s. r. o., povinna vyzvat svého dlužníka k zaplacení a stanovit mu termín splatnosti. Jednání společnosti CHM, s. r. o., nasvědčuje domněnce, že tento subjekt již neměl zájem předmětné pohledávky vlastnit, když se žádným způsobem nepokusil je získat. Přitom mohl na úhradu poskytnout alespoň částečné plnění podle § 329 obch. zák., popř. mohl splnit svůj závazek pomocí jiné osoby podle § 331 obch. zák. (prostřednictvím nynějšího žalobce, pro kterého byly pohledávky kupovány).

Na základě uvedeného odvolací soud dovodil, že dohoda o lhůtě splatnosti byla mezi účastníky uzavřena ústně, když § 524 obč. zák. uvedení lhůty splatnosti jako obligatorní náležitost nevyžaduje. Ze souhlasného prohlášení obou účastníků vyplynulo, že úplata za postoupené pohledávky nebyla dosud žalovanému uhrazena a právní předchůdce žalovaného proto následně od smlouvy o postoupení pohledávek odstoupil v souladu s § 345 obch. zák. Neposkytnutí úplaty za postoupené pohledávky bylo vzhledem k okolnostem případu, kdy na dlužníka měl být v nejbližší době prohlášen konkurs, podstatným porušením smlouvy, pro které mohl věřitel od smlouvy odstoupit za podmínek § 345 odst. 1 obch. zák. V opačném případě by se vystavoval nebezpečí, že mu předmětné pohledávky nebudou společností CHM, s. r. o., zaplaceny a posléze ztratí na své prodejnosti, popř. je bude možné vymáhat jen nevýhodně v konkursu.

Ze všech těchto důvodů odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I., kterým byla žaloba zamítnuta, jako věcně správný potvrdil (§ 219 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání ze dne 21. 5. 2010 do všech jeho výroků s tím, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, neboť řeší právní otázky, které v judikatuře dovolacího soudu dosud nebyly řešeny, přičemž napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Dovolatel uvedl, že napadený rozsudek je již čtvrtým rozsudkem ve věci, byť soud prvního stupně žalobu třikrát zamítl, ale pokaždé z jiných právních důvodů.

Dovolatel především namítá, že odvolací soud nesprávně posuzoval právní vztah mezi účastníky podle právní úpravy platné v době rozhodování, nikoliv podle právní úpravy platné v době uzavření smluvního vztahu, tj. k 17. 4. 1998. Rozhodná právní úprava v § 261 odst. 6, věta první, obch. zák. původně poukazovala pouze na ustanovení občanského zákoníku a teprve posléze na úpravu v občanském a obchodním zákoníku. Soud měl tudíž předmětný právní vztah, založený smlouvou o postoupení pohledávek mezi společnostmi SE, s. r. o., a CHM, s. r. o., ze dne 17. 4. 1998, posuzovat

pouze podle občanského zákoníku, nikoliv podle § 340 a § 345 obch. zák.

Dovolatel v chronologickém přehledu uvedl průběh vzniku právních skutečností mezi účastníky a zejména zdůrazňuje, že výzva společnosti SE, s. r. o., k úhradě adresovaná společnosti CHM, s. r. o., ze dne 20. 4. 1998 nebyla nikdy odeslána a adresátu doručena, jak bylo svědeckými výpověďmi v řízení prokázáno a obdobně to platí i pro odstoupení od smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 6. 5. 1998, které rovněž nebylo podle svědků odesláno a doručeno. Podle názoru dovolatele tak nebyla společnosti CHM, s. r. o., stanovena jako dlužníku přiměřená lhůta k úhradě podle občanského zákoníku (nikoliv obchodního zákoníku) a teprve po marném uplynutí uvedené lhůty mohla společnost SE, s. r. o., jako dlužník od smlouvy odstoupit, opět jen v souladu s občanským zákoníkem, k čemuž podle dovolatele nedošlo.

Dovolatel je názoru, že závěr odvolacího soudu, že splatnost úhrady za postoupené pohledávky byla ujednána ústně, je nesprávný, neboť tomu odporují důkazy provedené v řízení, především dopis z 20. 4. 1998 i výpovědi svědků. Tři dopisy společnosti SE, s. r. o., předložené v řízení žalovaným, a to výzva k úhradě z 20. 4. 1998, odstoupení od smlouvy z 6. 5. 1998 a dopis z 16. 9. 1999 rovněž o odstoupení od smlouvy, jsou rozporné, nelogické a v rozporu s výpověďmi svědků. Posledně uvedený dopis je v rozporu se závěrem o ústně sjednaném termínu splatnosti dne 30. 4. 1998. Dovolatel uvedl části výpovědí svědků Ing. Š. Z., Ing. J. K. a Ing. A. Š. jako důkazy, že mezi účastníky nedošlo k dohodě o splatnosti dnem 30. 4. 1998, popř. v termínu „bez zbytečného odkladu" a poukazuje i na rozpory ve svědeckých výpovědích. Dovolatel popírá, že ke sjednání splatnosti došlo akceptací návrhu – jak uvádí soud – a namítá, že soud nevyhodnotil správně obsah korespondence mezi účastníky.

Dovolatel dovozuje, že společnost SE, s. r. o. dne 3. 9. 1998 postoupila předmětný soubor pohledávek společnosti KT, s. r. o., aniž by předložila jakýkoliv písemný důkaz, že vyzvala společnost CHM, s. r. o., k úhradě sjednané ceny 7 500 000 Kč, a aniž by měla právo odstoupit od smlouvy o postoupení pohledávek, a aniž by od smlouvy o postoupení ze 17. 4. 1998 odstoupila.

Dovolatel dále namítá, že odvolací soud v rámci svých skutkových zjištění přihlížel ke skutečnostem, které z provedeného dokazování nevyplynuly. Podle názoru dovolatele odvolací soud připouští, že žalovaná neprokázala odeslání výzvy k úhradě z 20. 4. 1998 a odstoupení od smlouvy ze 6. 5. 1998, avšak současně uvěřil žalované, že společnost CHM, s. r. o., byla telefonicky i písemně urgována.

Dovolatel též zpochybňuje svědeckou výpověď Ing. Š. Z., jednající za společnost SE, s. r. o., o uzavření dohody o zaplacení pohledávky v ústní formě, a má toto svědectví za účelové a nedůvěryhodné. Závěr odvolacího soudu o ústně sjednaném termínu splatnosti dne 30. 4. 1998 neodpovídá skutečnosti.

Dovolatel zdůrazňuje, že i kdyby byl dopis – výzva z 20. 4. 1998 doručen (přestože nebyl nikdy odeslán), pak by stejně neopravňoval společnost SE, s. r. o., od smlouvy odstoupit, neboť při neplnění po výzvě bez zbytečného dokladu by musela postupovat v souladu s občanským zákoníkem a tudíž poskytnout společnosti CHM, s. r. o., dodatečnou přiměřenou lhůtu k plnění.

Dovolatel z provedených důkazů vyvozuje, že k dohodě o termínu splatnosti částky 7 500 000 Kč mezi společnostmi SE, s. r. o., a CHM, s. r. o., nedošlo, a to ani před ani po podpisu smlouvy o postoupení pohledávek a v této souvislosti zpochybňuje výpověď svědka Ing. A. Š.

Na závěr dovolatel shrnuje, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a současně vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a proto navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání má za to, že dovolání není přípustné, ani důvodné. Napadené rozhodnutí nemá ve věci po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) a ani v něm není uvedena žádná právní otázka (§ 237 odst. 3 o. s. ř.). Napadené rozhodnutí považuje za správné.

Žalovaná zdůrazňuje, že postoupení pohledávky je sice upraveno pouze v občanském zákoníku, ale nejde o samostatný smluvní typ ve smyslu části osmé, hlavy druhé a násl. obč. zák. Odpovědnost za škodu, o kterou v tomto řízení jde, je nutno posuzovat podle obchodního zákoníku jako vztah mezi dvěma podnikateli. Soudy se s otázkou aplikace občanského a obchodního zákoníku vypořádaly správně. Nárok na náhradu škody žalobci nevznikl, vznik škody nebyl pro žalovanou předvídatelný a jednání žalobce a jeho právního předchůdce bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku.

Žalovaná navrhuje odmítnutí dovolání a přiznání náhrady nákladů dovolacího řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1224/2005, popř. v usnesení z 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1475/2006, v nichž senát 29 dospěl k závěru, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku, uzavíraných mezi osobami podle § 261 odst. 1 a 2 obch. zák., se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem a nikoli obchodním zákoníkem, přičemž mezi tyto smlouvy byla zahrnuta i smlouva o postoupení pohledávek.

Na rozdíl do tohoto závěru senát č. 32 již v rozhodnutí ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2003, dovodil, že smlouva o postoupení pohledávky dle § 524 obč. zák. pojmenovanou smlouvou (smluvním typem) ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák. není.

Vzhledem k tomu senát č. 23 rozhodl podle § 20 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci k projednání a rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) nejprve konstatoval, že na dané dovolací řízení se vztahuje zákonná úprava dovolání obsažená v občanském soudním řádu (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů) ve znění účinném do 31. 12. 2012 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.).

Nejvyšší soud poté konstatoval, že dovolání splňuje podmínky a obsahuje náležitosti stanovené zákonem (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1, § 241a odst. 1 o. s. ř.) a musel se na prvním místě zabývat přípustností dovolání, poněvadž dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

V posuzovaném případě může být dovolání přípustné pouze podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., podle něhož je dovolání přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) (a podle tohoto ustanovení dovolání vskutku přípustné není, protože soud prvního stupně ve všech svých rozhodnutích v dané věci rozhodl vždy stejně zamítavým rozhodnutím) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř., v rozhodném znění, rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. se podává, že dovolací přezkum je zde předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročež způsobilým dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu, jehož obsahovým vymezením je dovolací soud vázán, je pak možné (z povahy věci) posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné. Naopak zde nelze účinně uplatnit námitky proti skutkovým zjištěním způsobem, který předjímá dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř., stejně jako důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jestliže tvrzené vady v procesu získání skutkových zjištění (zejména provádění a hodnocení důkazů) nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2006, pod číslem 130, a ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 372/06, jakož i důvody rozhodnutí uveřejněného pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V posuzovaném případě je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, neboť otázka, zda smlouva o postoupení pohledávky je či není pojmenovanou smlouvou ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák., je Nejvyšším soudem rozhodována rozdílně (srov. rozsudek ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005, rozsudek ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1224/2005, a usnesení ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1475/2006).

Dovolatel v dovolání především z hlediska právního posouzení věci namítá, že právní vztah, založený mezi účastníky smlouvou o postoupení pohledávek, měl být posuzován výlučně podle občanského zákoníku (§ 261 odst. 6, věta první, obch. zák., ve znění do 31. 12. 2000), nikoliv podle obchodního zákoníku, podle něhož zejména dobu plnění a odstoupení od smlouvy (§ 340 a § 345 obch. zák.) posuzoval odvolací soud.

Podle § 261 odst. 6 obch. zák. v rozhodném znění (tj. účinném do 31. 12. 2000) se smlouvy mezi osobami uvedenými v § 261 odst. 1 a 2 obch. zák., které nebyly upraveny v hlavě II. části třetí obchodního zákoníku a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, řídí pouze ustanoveními občanského zákoníku.

V daném případě jde o závazkový vztah mezi podnikateli, při jehož vzniku bylo s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týká jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.).

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005, judikoval, že „ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. se totiž vztahuje pouze na pojmenované smlouvy (toto ustanovení odkazuje na smlouvy v hlavě II. této části zákona a pojednává o smluvním typu v občanském zákoníku). Smlouva o postoupení pohledávky upravená v § 524 obč. zák. však pojmenovanou smlouvou (smluvním typem) není. Vzhledem k tomu, že jde o vztah mezi podnikateli týkající se jejich podnikatelské činnosti, odvolací soud správně uzavřel, že promlčení v tomto vztahu se řídí zákoníkem obchodním“.

Nejvyšší soud oproti tomu ve svých jiných rozhodnutích, např. v rozsudku z 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1224/2005, a v usnesení z 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1475/2006, při výkladu § 261 odst. 6 obch. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2000, zaujal názor, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi osobami uvedenými § 261 odst. 1 a 2 obch. zák. se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy upravená v občanském zákoníku. Dále v souladu s tím

vyslovil názor, že důvodnost odstoupení od postupní smlouvy lze poměřovat jen ustanovením § 48 obč. zák., a nikoliv ustanoveními obchodního zákoníku, neboť smlouva o postoupení pohledávek je jako smluvní typ upravena pouze v občanském zákoníku.

Při výkladu § 261 odst. 6 obch. zák. v rozhodném znění se obecně vychází z toho, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi osobami uvedenými v § 261 odst. 1 a 2 obch. zák. se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem.

V posuzovaném případě jde o otázku, která je v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena rozdílně, a je sporné, zda smlouva o postoupení pohledávek upravená v § 524 obč. zák. je pojmenovanou smlouvou ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák. či nikoliv.

Smlouva o postoupení pohledávky je upravena v části osmé nazvané Závazkové právo, v hlavě první – Obecná ustanovení, oddílu čtvrtém Změna v osobě věřitele nebo dlužníka v § 524 s nadpisem Postoupení pohledávky. V hlavě druhé a dalších hlavách jsou upraveny jednotlivé typy smluv (kupní, směnná, darovací, smlouva o dílo atd.).

Z toho je zřejmé, že smlouva o postoupení pohledávky je zařazena do obecných ustanovení upravujících občanskoprávní závazkové vztahy a její podstatou je změna závazku na straně určitého subjektu, v daném případě věřitele. V případě smlouvy o postoupení pohledávky se tak jedná o obecná ustanovení daná občanským zákoníkem pro závazkové vztahy stejně jako např. převzetí dluhu, dohody o změně obsahu závazku apod.

V § 261odst. 6 obch. zák. v rozhodném znění se odkazuje na pojmenované smlouvy upravené v obchodním zákoníku (hlava II. část třetí) a zároveň na smlouvy upravené jako smluvní typ v občanském zákoníku. Z toho lze dovozovat, že toto ustanovení mělo na mysli pouze pojmenované smlouvy, nikoliv smlouvy či dohody, jimiž se např. měnil obsah či subjekty závazkového vztahu, tj. upravené jako obecná ustanovení týkající se občanskoprávních závazkových vztahů.

Na tomto závěru nemůže měnit nic ani okolnost, že s postoupenou pohledávkou předchází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená, popř. že bylo sjednáno postoupení pohledávky za úplatu.

Pokud odvolací soud posuzoval otázku doby plnění (splatnost) či odstoupení od smlouvy podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku, je jeho posouzení věci správné.

Další námitky dovolatele směřující proti zjištěnému skutkovému stavu věci nejsou v dané věci relevantní, neboť v případě přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nemůže dovolací soud, jak shora uvedeno, přezkoumávat skutková zjištění odvolacího soudu.

Dovolací soud byl s ohledem na shora uvedené nucen konstatovat, že dovolání není důvodné, a proto podle § 243b odst. 2 o. s. ř. dovolání zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243b odst. 5, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a 2 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když náklady úspěšné žalované sestávají z odměny advokáta za zastupování účastníka v dovolacím řízení ve výši 15 300 Kč (§ 1 odst. 2, věty první, § 6 odst. 1, § 7 bod 6 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů] a paušální částky náhrady hotových výdajů advokáta ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů), s připočtením náhrady za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 3276 Kč (§ 137 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud nepřehlédl, že podle ustanovení § 151 odst. 2, věty první části věty před středníkem, o. s. ř. by při rozhodování o náhradě nákladů řízení měl určit výši odměny za zastupování advokátem

podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (jímž je vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb /advokátní tarif/, ve znění pozdějších předpisů) a že podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (podle ustanovení advokátního tarifu) by se mělo postupovat, jen jde-li o přiznání náhrady nákladů řízení podle § 147 a § 149 odst. 2 o. s. ř. nebo odůvodňují-li to okolnosti případu (část věty za středníkem).

Vzhledem k tomu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, uveřejněným pod číslem 116/2013 Sb. zrušil (s účinností od 7. 5. 2013, kdy byl nález vyhlášen ve Sbírce zákonů) vyhlášku č. 484/2000 Sb. jako neústavní a s přihlédnutím ke sdělení Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2013, č. Org. 23/13, k onomu nálezu, uveřejněnému pod číslem 117/2013 Sb., nicméně Nejvyšší soud uzavírá, že při absenci zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni je namístě postup dle § 151 odst. 2, věty první části věty za středníkem, o. s. ř.

Odlišné stanovisko JUDr. Ljubomíra Drápala, JUDr. Romana Fialy, JUDr. Zdeňka Novotného a JUDr. Mojmíra Putny

Určování odměny za zastupování podle sazeb paušálně stanovených pro řízení v jednom stupni zavedla při rozhodování o náhradě nákladů řízení novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 30/2000 Sb. s účinností ode dne 1. 1. 2001, a projevila se ve znění § 151 odst. 2 o. s. ř. Určování odměny za zastupování podle ustanovení advokátního tarifu (vyhlášky č. 177/1996 Sb.) uplatňované do té doby bylo opuštěno – jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu č. 30/2000 Sb. – proto, že „systém odměny závislý na počtu (množství) úkonů právní pomoci je důvodem průtahů ve skončení věci (čím více úkonů, tím vyšší odměna)“ a že „výpočet odměny je složitý a natolik komplikovaný, že v mnoha případech představuje nejnáročnější část soudního rozhodnutí“; paušalizací při určování odměny se sledovalo, aby „motivovala“ strany na co nejrychlejším skončení věci (aby řízení nebylo protahováno jen z důvodu dosažení co možná nejvyššího počtu úkonů právní služby) a aby bylo určení výše odměny co možná jednoduché, tedy aby přispěla – jak se dále uvádí v důvodové zprávě k zákonu č. 30/2000 Sb. – „ke zrychlení a zjednodušení občanského soudního řízení“.

Použití advokátního tarifu při určování výše odměny za zastoupení při rozhodování o náhradě nákladů řízení mělo být od 1. 1. 2001 omezeno (jako výjimka ze „zásady paušalizace“) jen při rozhodování o náhradě nákladů řízení podle § 147 o. s. ř. (při tzv. separaci nákladů řízení). Při projednávání zákona č. 30/2000 Sb. v Parlamentu České republiky byla doplněna druhá výjimka z paušalizace; advokátní tarif se použije také tehdy, „odůvodňují-li to okolnosti případu“, a mělo tím být umožněno zohlednit případ, v němž by se paušalizace jevila jako nepřiměřená tvrdost vůči účastníku, který má právo na náhradu nákladů řízení a nezpůsobil v řízení průtahy (a mohl by být citelně poškozen, kdyby se při určení náhrady nákladů řízení nezohlednily všechny úkony právní služby). Třetí výjimku ze zásady paušalizace, kterou nyní obsahuje § 151 odst. 1 o. s. ř. (užití advokátního tarifu při přiznání náhrady nákladů řízení podle § 149 odst. 2 o. s. ř.), přinesla s účinností od 1. 7. 2009 novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 7/2009 Sb., a vyplývá – jak je zřejmé z důvodové zprávy k tomuto zákonu – z „legislativního nepochopení“ vztahu § 149 odst. 2 o. s. ř., který určuje stát jako subjekt, jemuž se hradí náhrada nákladů řízení v případě, že účastníka zastupoval ustanovený advokát, k § 151 odst. 2 o. s. ř., jímž se řídí určení výše náhrady nákladů řízení.

Paušální sazby výše odměny za zastupování při rozhodování o náhradě nákladů řízení určovala vyhláška č. 484/2000 Sb., která byla změněna vyhláškami č. 49/2001 Sb., č. 110/2004 Sb. 617/2004

Sb. č. 277/2006 Sb. a č. 64/2012 Sb. Dnem 7. 5. 2013 byla tato vyhláška zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 25/12, který byl uveřejněn pod č. 116/2013 Sb. a „dovyložen" sdělením Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2013, č. Org. 23/13, uveřejněným pod č. 117/2013 Sb.

Ustanovení § 151 odst. 2 o. s. ř., v němž je „zásada paušalizace" zakotvena, nálezem Ústavního soudu nebylo zrušeno a ani z textu nálezu nelze dovodit, že by toto ustanovení Ústavní soud považoval za protiústavní. Kritika Ústavního soudu obsažená v nálezu ze dne 17. 4. 2013 směřovala proti vyhlášce č. 484/2000 Sb. a nejvýstižněji byla vyjádřena pod bodem 108. nálezu, v němž Ústavní soud vyjádřil své „očekávání", že budoucí právní úprava (rozumí se sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni) bude „lépe reflektovat zvláštnosti jednotlivých případů"; podle Ústavního soudu „by kritéria pro určení výše náhrady měla být obsažena přímo v samotné vyhlášce", „stanovení výše odměny by mělo odrážet princip proporcionality, mělo by být přiměřené také ve vztahu k výši vymáhané částky" a „uvedené je o to významnější, pokud jde o spory v pásmu bagatelnosti, v nichž proti rozsudku nalézacího soudu není přípustné odvolání, rozhodnutí tedy nepodléhá instančnímu přezkumu". Nová vyhláška, která by stanovila paušální sazby výše odměny, však dosud vydána nebyla.

Shrnuto, současný právní stav je takový, že platí ustanovení § 151 odst. 2, věta první, o. s. ř., podle něhož se při rozhodování o náhradě nákladů řízení určí výše odměny podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (k vydání tohoto zvláštního právního předpisu je i nadále zmocněno Ministerstvo spravedlnosti – srov. § 374a písm. c/ o. s. ř.) a podle něhož se postupuje podle advokátního tarifu, jen jde-li o přiznání náhrady nákladů řízení podle § 147, § 149 odst. 2 nebo odůvodňují-li to okolnosti případu, že však tu není – z důvodu dosavadní „nečinnosti" Ministerstva spravedlnosti – zvláštní právní předpis, na nějž § 151 odst. 2, věta první, o. s. ř. odkazuje.

Rozsudek sp. zn. 31 Cdo 3043/2010 tento právní stav řeší tak, že „při absenci zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených pro řízení v jednom stupni je namístě postup dle § 151 odst. 2, věty první části věty za středníkem, o. s. ř.", tedy postup podle advokátního tarifu. Uvedený postup nejen nebere v úvahu, že podle § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř. není důvodem pro „výjimku z paušalizace" (a tedy pro aplikaci advokátního tarifu) „absence zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených pro řízení v jednom stupni" a že zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. nemůže být „okolností případu" ve smyslu ustanovení § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř., ale především v rozporu se zákonem porušuje (a fakticky „opouští") zásadu paušalizace, ačkoliv podle § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř. pořád stále platí, když ani Ústavním soudem nebyla shledána protiústavní, a ve svých důsledcích tedy sleduje – aniž by to zákon stanovil – návrat k právnímu stavu účinnému do 31. 12. 2000. Obstát nemůže ani argument, že po zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. tu není žádný jiný právní předpis než vyhláška č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif), neboť oba tyto právní předpisy nejsou (nebyly) vzájemně „zastupitelné", oba obsahují (obsahovaly) zcela kontradiktorní úpravu a v případě zrušení jednoho z nich není druhý způsobilý jej „nahradit".

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení by soud měl po zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. (až do doby přijetí nové právní úpravy) nadále důsledně vycházet z ustanovení § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř.; nejde-li o žádný z případů uvedených v části věty za středníkem, je tedy třeba sazbu odměny za zastupování stanovit pro řízení v jednom stupni paušálně. Protože tu není (dosud) zvláštní právní předpis, je třeba paušální sazbu odměny určit posouzením soudu učiněným s přihlédnutím zejména k povaze věci (předmětu řízení), k okolnostem projednávané věci a ke složitosti (obtížnosti) poskytnuté právní služby.

Z uvedených důvodů nesouhlasím s publikací rozhodnutí v části, v níž pojednává o náhradě nákladů řízení. Pro případ, kdyby bylo k publikaci schváleno i v této části, žádám, aby toto vyjádření bylo

zveřejněno jako můj odlišný názor.